

22.12.2022

VN/28998/2022-YM-8

Esteettömyystyöryhmä

Työryhmän 1. kokous

Aika: perjantai 2.12.2022 klo 10–12

Paikka: ympäristöministeriö, Aleksanterinkatu 7 Helsinki, kokoushuone Lohi

Paikalla:

Niina Kilpelä, ympäristöministeriö, puheenjohtaja

Matleena Haapala, ympäristöministeriö, varapuheenjohtaja ja työryhmän sihteeri

Satu Eronen, ympäristöministeriö, toinen sihteeri

Eveliina Uusitalo, liikenne- ja viestintäministeriö

Juha Sylberg, Vammaisfoorumi ry

Veera Florica Rajala, Vammaisfoorumi ry

Anniina Lavikainen, Vammaisfoorumi ry

Nina Leino, Vanhustyön keskusliitto ry

Paula Mäenpää, Suomen Kuntaliitto ry

Ifa Kytösaho, Rakennustarkastusyhdistys RTY ry

Juha Terho, Rakennusteollisuus RT ry

Kahvitarjoilu

1. Kokouksen avaaminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja esitteli esityslistan. Esityslista hyväksyttiin.

2. Työryhmän jäsenten esittäytyminen

Paikalla olleet työryhmän jäsenet esittelivät itsensä.

3. Työryhmän toimeksianto, kokoussuunnitelma, työskentelytapa ja tiedottaminen

Puheenjohtaja esitteli työryhmän toimeksiannon, joka oli todettu nimeämispyyntönsä: Työryhmän tehtävänä on muodostaa rakennetun ympäristön esteettömyyden tilannekuva ja tehdä ehdotuksia lainsäädännön kehittämiseksi ja muiksi toimenpiteiksi. Työryhmän asettamiskirjettä ei ole vielä allekirjoitettu osan jäsenilmoittautumisista puuttuessa. Työryhmän toimeksianto tulee asettamiskirjeessä olemaan sama kuin nimeämispyyntönsä. Kyseessä ei ole siten ole lainsäädäntötoimeksianto. Ajankohtaista on ennakoida seuraavan hallitusohjelman kirjauksia, jotka ohjaavat hallituskauden

lainsäädäntötyötä. Nykyisessä hallitusohjelmassa esteettömyydestä ei ole suoria kirjauksia, mutta esteettömyys kytkeytyy useaan kirjaukseen.

Työryhmän on tarkoitus laatia raportti, joka sisältää yhteisen tilannekuvan. Työryhmän toimikausi päättyy maaliskuun lopussa. Viimeisessä kokouksessa tulisi saavuttaa yhteinen näkemys raportin sisällöstä, jonka jälkeen se viimeisteltäisiin.

Ympäristöministeriö ehdottaa, että työryhmä kuulisi yliopistonlehtori, dosentti Pauli Rautiaista Itä-Suomen yliopistosta, Ihmisoikeuskeskuksen asiantuntija Sanna Aholaa sekä asiantuntijaa Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistosta. Näitä tahoja on alustavasti pyydetty kuultaviksi. Muitakin asiantuntijakuulemisia voidaan harkita työryhmän jäsenten ehdotusten mukaan.

Puheenjohtaja esitteli ympäristöministeriön ehdotukset työryhmän työskentelytavoista, kokoussuunnitelmasta ja tiedottamisesta. Etukäteen ilmoitettujen esteiden perusteella selvitetään mahdollisuus siirtää työryhmän toinen kokous 13.1.2023 alkamaan myöhemmin ja kolmas kokous siirretään helmikuun 3. päivästä eri ajankohtaan.

Työryhmän seuraavat kokoukset pidetään Teamsin välityksellä lukuun ottamatta viimeistä kokousta, jolloin kokoonnuttaisiin ympäristöministeriössä. Kokouksiin osallistuvat työryhmän varsinaiset jäsenet. Varsinaisen jäsenen ollessa estynyt osallistuu hänen varajäsenensä. Kokousaineistot saa kuitenkin vapaasti jakaa osallistujien taustaorganisaatioissa.

Työryhmän työtä varten perustetaan Tiimeri-työtilla, johon annetaan käyttöoikeudet jäsenille ja varajäsenille. Aineistot kootaan ja niitä työstetään Tiimerissä, josta löytyy kunkin asiakirjan viimeisin versio. Lisäksi sovittiin, että kokousten välissä asiakirjoja työstetään yhdessä Tiimerissä. Tiimeriin perustetaan myös kansio, johon jäsenet voivat myös lisätä oheismateriaalia.

Työryhmälle perustetaan myös ikkuna Valtioneuvoston Hankeikkuna-palveluun, jota kautta työryhmän ulkopuoliset voivat seurata asiaa. Linkki Hankeikkunaan:

<https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=YM045:00/2022>

Ympäristöministeriö tiedottaa työryhmästä ensimmäisen kokouksen jälkeen ja kun kaikki työryhmään tulevat jäsenet ovat tiedossa sekä toisen kerran raportin valmistuttua.

4. Tilannekatsaus

Puheenjohtaja esitteli rakennetun ympäristön esteettömyyttä koskevan lainsäädännön nykytilaa (liite 1).

Keskusteltiin siitä, että voimassa oleva lainsäädäntö kohdentuu rakennukseen ja sen välittömään lähiympäristöön. Esimerkiksi yleisten alueiden esteettömyydestä ei ole maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiä tarkentavaa asetusta.

Juha Sylberg (Vammaisfoorumi ry / Näkövammaisten liitto) ehdotti, että vammaisjärjestöille järjestettäisiin keskustelutilaisuus esteettömyyden tilasta. Keskustelussa tuotiin esille Vammaisfoorumin mahdollisuus aktivoida omaa verkostoaan keskusteluun. Lisäksi puheenjohtaja kertoi, että suunnitteilla on

esteettömyysasetuksen toimivuusarviointi. Arviointiin haetaan rahoitusta ministeriön T&K-määrärahoista, ja sen alustava toteutusaikataulu olisi maaliskuusta elokuuhun 2023. Sylberg totesi, että on tarpeen tarkastella myös eri normeista johtuvia päällekkäisiä vaatimuksia, esimerkkinä asema-alueita koskevan EU-sääntelyn tiukemmat vaatimukset verrattuna asema-alueita ympäröivien alueiden vaatimuksiin, jotka perustuvat esteettömyysasetukseen. Tämän johdosta esim. Triplassa on saman rakennuksen sisällä erilaisia vaatimuksia.

Lisäksi todettiin seuraavia ajankohtaisia lainsäädäntöasioita:

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asunto-osakeyhtiölain muuttamisesta (HE 250/2022 vp) on eduskunnan käsiteltävänä. Esityksessä ehdotetaan mm. helpotuksia yhtiön rakennuksen ja kiinteistön yhteisten tilojen esteettömyyden parantamiseen osakkaan aloitteesta ja kustannuksella. Linkki asian käsittelyyn eduskunnassa:

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_250+2022.aspx

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 64/2022 vp) hallituksen esityksestä rakentamislainsäädännön (HE 139/2022 vp) on tarkasteltu esitystä vammaisyleissopimuksen kannalta. Hallituksen esityksen käsittelyaikataulu on irrotettu budjettiaikataulusta, joten sen käsittely jatkuu ensi vuoden puolelle. Rakentamislain voimaantulo hallituksen esityksen mukaisena ei edellyttäisi sisällöllisiä muutoksia esteettömyysasetukseen. Linkki asian käsittelyyn eduskunnassa:

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_139+2022.aspx

Eduskunnan talousvaliokunta antoi 30.11.2022 mietinnön (TaVM 29/2022 vp) hallituksen esityksestä eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskeväksi lainsäädännöksi (HE 41/2022 vp). Mietinnön mukaan rakennetun ympäristön osalta työtä jatketaan erillisenä hankkeena ja yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Ratkaisu on tehty esteettömyysdirektiivin mahdollistaman kansallisen liikkumavaran puitteissa, ja talousvaliokunta pitää asian siirtämistä erilliseen jatkovalmisteluun tarkoituksenmukaisena. Rakennetun ympäristön esteettömyyteen oli otettu kantaa myös perustuslakivaliokunnan sekä liikenne- ja viestintävaliokunnan talousvaliokunnalle antamissa lausunnoissa. Linkki asian käsittelytietoihin, eduskunnan vastaus mukaan luettuna: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_41+2022.aspx

Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksen työryhmässä ehdotettiin, että esteettömyyden ja saavutettavuuden laiminlyönti tulisi määritellä syrjinnäksi yhdenvertaisuuslaissa. Lisäksi ehdotettiin, että kaikille sopivasta suunnittelusta tulisi säätää yhdenvertaisuuslaissa. Ehdotuksia ei kuitenkaan sisällytetty hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 148/2022 vp). Linkki asian käsittelyyn eduskunnassa, eduskunnan vastaus mukaan luettuna:

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_148+2022.aspx

Linkki työryhmän Hankeikkunaan: <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM013:00/2021>

Todettiin, että esteettömyyden ja saavutettavuuden käsitteet sekoittuvat helposti, koska englannin kielessä termi ”accessibility” kattaa molemmat. Suomen kielessä saavutettavuudella viitataan tietojärjestelmien ja vastaavien palvelujen saavutettavuuteen ja esteettömyydellä rakennetun ympäristön fyysiseen esteettömyyteen.

5. Keskustelu: työryhmän toimeksianto ja mitä keskeisiä kysymyksiä työryhmässä tulisi käsitellä

Veera Florica Rajala (Vammaisfoorumi ry / Föbundet Finlands Svenska Synskadade) jakoi kirjallisen ehdotuksen työryhmän työskentelyn painopisteiksi (liite 2). Ehdotuksen mukaan esteettömyystyöryhmän tulisi keskittyä kahteen kokonaisuuteen, jotka ovat (1) valtiosääntöoikeudellinen analyysi esteettömyydestä perus- ja ihmisoikeutena sekä systemaattisen kokonaiskuvan muodostaminen oikeutta esteettömyyteen konkretisoivasta lainsäädännöstä, (2) analyysi esteettömän liikkumisen edellytyksistä tänä päivänä rakennetussa rakennuskannassa ja rakennetussa ympäristössä. Florica Rajala nosti myös esille mahdollisina kuultavina asiantuntijoina professori Tuomas Ojasen Helsingin yliopistosta ja väitöskirjatutkija Paul Lappalaisen Tukholman yliopistosta.

Työryhmässä todettiin, että siiloutumisesta johtuvien haasteiden ja horisontaalisen lähestymistavan tärkeys on tunnistettava, vaikka työryhmä toimiikin ympäristöministeriön tulokulmasta käsin. Koska vastuu käytännössä hajaantuu eri tahoille, on tärkeää tarkastella mm. LVM:n ja YM:n hallinnonalojen rajapinnan yhteentoimivuutta. Esimerkkinä esteettömyysdirektiivin ja esteettömyysasetuksen soveltamisalat, joiden molempien ulkopuolelle jäävät esim. sairaaloiden ja terveystieteiden jonotusautomaatit. Keskusteltiin esteettömyysdirektiivin roolista syötteenä, joka avaa esteettömyyden laajempaan tarkasteluun.

Helsingin kaupungin esteettömyystyö nousi esille esimerkkinä systemaattisesta lähestymistavasta ja vaikutusarvioinnin merkityksestä. Tästä virisi keskustelua esteettömyyden perustaso- ja erityistaso - ajattelusta kunnissa. Todettiin, että esteettömyyden perustaso ei merkitse esteettömyyttä näkövammaisille ja esim. Raidejokeri-hankkeessa esteettömyyden erityistasoa ei olla toteuttamassa koko matkaketjuun, vaan ainoastaan pysäkeille, jotka sijaitsevat esteettömyyden erityistason alueilla.

Keskusteltiin siitä, tulisiko esteettömyyttä tarkastella eri vammaisryhmien näkökulmasta vai rakennetun ympäristön ominaisuutena. Tavoitteena tulee olla hyvä ympäristö, joka sopii mahdollisimman monelle. Kaupunkimaisen ympäristön lisäksi virkistysalueet ja luontokohteet tulisi huomioida. Esteettömyyttä edistetään säädösten lisäksi muillakin tavoilla, mm. koulutuksella.

Työryhmän työn raportoinnin osalta tunnistettiin alustavasti tarpeet huomioida juridinen pohja, esteettömyyden edistämistä koskevat konkreettiset tarpeet ja viestinnällinen näkökulma.

6. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.10.

Liitteet:

Liite 1. Tilannekatsaus kohdassa 4

Liite 2. Föbundet Finlands Svenska Synskadade rf:n ehdotus työryhmän työskentelyn painopisteiksi kohdassa 5